

Ο Θεόδωρος Κουλουρίδης για τον Θεόδωρο Κουλουρίδη

Ομιλία του Θεόδωρου Κουλουρίδη κατά την αναγόρευσή του σε Επίτιμο Διδάκτορα της Οδοντιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ το 1988.

-Το κείμενο είναι αυτούσιο από την Επετηρίδα του Πανεπιστημίου-

Κύριε Αντιπρύτανη,

Συνάδελφοι καθηγητές του Πανεπιστημίου Αθηνών,

Αγαπητοί φοιτητές και φοιτήτριες,

Κυρίες, Κύριοι και φίλοι,

Είμαι ευτυχής που βρίσκομαι μαζί σας στο Πανεπιστήμιο από το οποίο απεφοίτησα το 1950, και πιο πολύ συγκινημένος για τη διάκριση που μου κάνει το Οδοντιατρικό τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, απονέμοντάς μου τον τίτλο του Επίτιμου Διδάκτορα.

Από τότε που απεδήμησα, το 1955, ο επιστημονικός κόσμος άλλαξε φανταστικά. Ο άνθρωπος περπάτησε στο φεγγάρι, μεταμοσχεύσεις καρδιάς και ήπατος γίνονται από τους νεκρούς σε ζωντανούς σαν να αποτελούν ανταλλακτικά αυτοκινήτων, και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές εισέβαλαν στην ζωή μας συναγωνιζόμενοι την ανθρώπινη φύση και εξυπνάδα.

Στην Οδοντιατρική, η τερηδόνα που μάστιζε την ανθρωπότητα από την εποχή της αιγυπτιακής μούμιαις κοντεύει να εξαλειφθεί από την κατηγορία των προβλημάτων της κοινωνίας, και οι σιαγόνες κατατεμαχίζονται και επανατοποθετούνται για άριστη αισθητική και μάσηση. Η όλη ιστορία αυτών των αλλαγών θυμίζει Ιούλιο Βερν ή Λεονάρντο Ντα Βίντσι, με φαντασίες που δεν κατέχουμε εμείς οι κοινοί θνητοί.

Στα 20 λεπτά που θα σας μιλήσω, θα προσπαθήσω να εξιστορήσω τις προσωπικές μου εμπειρίες των 35 χρόνων, που μου πρόσφερε η ακαδημαϊκή ζωή του εξωτερικού συνεργαζόμενος με επιστήμονες, διεθνείς και αμερικανούς. Ο απολογισμός μου θα είναι υποκειμενικός, εκφράζοντας κυρίως τα αισθήματά μου, όπως έβλεπα τις καινούργιες καταστάσεις.

Η εισαγωγή μου στην αμερικάνικη ακαδημαϊκή ζωή ήταν η παιδοδοντιατρική κλινική Guggenheim της Ν. Υόρκης. Όπως και η πόλη, έτσι και η κλινική ήταν τεράστια και γέμιζε καθημερινά με παιδιά, που υπέφεραν από τερηδόνες. Λεωφορεία έφερναν τα παιδιά σε εκατοντάδες και ο καθένας μας έπρεπε να θεραπεύει 20 με 30 παιδιά την ημέρα. Οι οδοντίατροι ήταν τόσο αμερικανοί όσο και ξένοι, απ' όλα τα μέρη της γης. Η οδοντιατρική περίθαλψη ήταν οργανωμένη σε σύστημα μαζικής παραγωγής, δίνοντας εξαιρετική πείρα σε οδοντιάτρους, που ήθελαν να αποκτήσουν τεχνική κατάρτιση καθώς και πολλά χρήματα. Μια από τις διαλέξεις που είχαμε, είχε τον τίτλο «Through way» ή «Autoban way dentistry», και το μήνυμα ήταν: μη χάνετε καιρό με το να μιλάτε στους ασθενείς, γιατί μια λέξη την ημέρα κοστίζει κάπου 300 δολάρια τον χρόνο. Η βοηθός βάζει την σιελαντλία και εσείς δουλεύετε συνέχεια με τη φρέζα, γιατί αυτή θα σας φέρει τα χρήματα.

Μπορεί κανείς να δει το Guggenheim σαν ένα σκλαβοπάζαρο οδοντιάτρων, ή σαν ένα καλό εκπαιδευτικό κέντρο γι' αυτούς, που προσπαθούν να αναπυχθούν σε οδοντιάτρους μαζικής παραγωγής, ή σαν εξαιρετική περίθαλψη πολλών αμερικανοπαίδων. Για μένα η πείρα, αν και δεν ήταν ευχάριστη, απετέλεσε ενδιαφέρουσα εμπειρία. Ήταν η περίοδος της οδοντιατρικής που θεραπεύαμε τον κόσμο με εμφράξεις από το ένα αυτί στο άλλο. Η διαφορά με τις σημερινές αντιλήψεις, που επηρεάστηκαν από την έρευνα των 30 χρόνων, αποτελεί άλμα προόδου. Επί πλέον ήταν η πείρα της νεοϋρκέζικης ζωής. Τεράστιες, σιδερένιες γέφυρες

Η οικογένεια Κουλουρίδη, σύζυγος, παιδιά και εγγόνια

απέραντοι εθνικοί δρόμοι, σήραγγες, υπόγειοι σιδηρόδρομοι και ουρανοξύστες. Πολύς θόρυβος και άνθρωποι πολλοί, που κάποι και άλλοι, που βιάζονταν για να μιμηθούν τους πρώτους, άνθρωποι όλων των χρωμάτων και εθνικοτήτων.

Η μεταφορά από την κλινική Guggenheim στο Eastman Dental Center στο Rochester (EDC) ήταν εκπληκτική. Ένας τελείως διαφορετικός κόσμος και νέες συνθήκες δουλειάς ανοίχτηκαν μπροστά μου. Το πρώτο ήταν ίδρυμα πράξεως και το δεύτερο ίδρυμα σκέψης και πειραμάτων. Από τους 25 ασθενείς του πρώτου βρέθηκα στους 2-3 ασθενείς στο δεύτερο, με πολλές ώρες αφιερωμένες σε σεμινάρια και επισκέψεις στα εργαστήρια, για να γνωρίσουμε τεχνικές, τόσο στην έρευνα όσο και στην σκέψη. Τα σεμινάρια που είχαμε στο EDC ήταν εξαιρετικού ενδιαφέροντος και ο τρόπος οργάνωσης μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, ο καλύτερος που συνάντησα

στην καριέρα μου. Οι καθηγητές και οι φοιτητές συμπεριφέρονταν μεταξύ τους σαν φίλοι, που είχαν ένα κοινό σκοπό: να καταλάβουν την επιστήμη των στοματικών νόσων και να βρουν καλύτερους τρόπους αντιμετώπισης και θεραπείας αυτών. Όλο το τμήμα, περίπου 35 με 40, ήταν σαν μια ομάδα προσκόπων που θέλανε να εξασκηθούν στην πειραματική σκέψη και εποικοδομητική

κριτική. Με αυτό το πνεύμα, το Rochester έδωσε πολλούς ηγέτες στην οδοντιατρική διοίκηση, στην εκπαίδευση και στην έρευνα. Θεωρώ τα 3 χρόνια του Rochester τα πιο εποικοδομητικά της επιστημονικής μου καριέρας.

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΑΛΑΜΠΑΜΑ: Το επόμενο ίδρυμα για το οποίο θα μιλήσω είναι εκείνο, που πέρασα τα τελευταία 30 χρόνια ασχολούμενος με έρευνα και διδασκαλία. Η καλή τύχη αυτού του Πανεπιστημίου ήταν ο συνδυασμός ενός ικανού εκπαιδευτικού, του Dr Joseph Volker, και ενός δυνατού πολιτικού, του βουλευτή Lister Hill, οι οποίοι κατεύθυναν πολλά χρήματα και ταλέντα σε ιατρικά κέντρα σε όλη την Αμερική και ειδικά στο Μπίρμιγχαμ. Σήμερα το ιατρικό κέντρο του Πανεπιστημίου της Αλαμπάμα είναι από τα καλύτερα 5 της Αμερικής σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της Οδοντιατρικής.

Αρχίζοντας σαν συνεργάτης των διασώμων Volker και Pigman το 1959, εξελίχθηκα σε αυτόνομο ερευνητή το 1963 και δούλεψα σε πολλά σχέδια έρευνας με συνεργάτες από πολλές χώρες του κόσμου. Εκείνα που βλέπω σαν σταθμούς στην έρευνά μου, είναι η επανασβεστίωση, η επίδραση του φθορίου, το ενδοστοματικό τεστ και τώρα τελευταία μια τεχνική, που σπουδάζει την χημική σύσταση της επανασβεστωμένης τερηδόνας ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο υποβάλλεται. Η τερηδόνα, που ήταν στην αρχή μονόδρομος αντίδραση, μπορούσε τώρα να αναχαιπισθεί και να αντιστραφεί με χημική θεραπεία, στην οποία το φθόριο παίζει σημαντικό ρόλο.

Με την επανασβεστίωση αρχικών βλαβών σε παρουσία φθορίου, η οδοντική επιφάνεια γίνεται πιο ανθεκτική από ότι ήταν πριν την αρχική προσβολή της τερηδόνας. Η περίπτωση μοιάζει σ την ανοσοποίηση, με τη διαφορά ότι εδώ δεν έχουμε αντιγόνα και αντισώματα αλλά τοπική ανακρυστάλλωση σε δυσδιάλυτα άλατα, που κάνουν το δόντι δυσπρόβλητο από τερηδόνα. Τα αποτελέσματα της εργασίας αυτής προτείνουν την θεραπευτική αντιμετώπιση τερηδόνας πριν να χρειαστεί η οδοντική χειρουργική των εμφράξεων. Η θεραπεία είναι πιο επιτυχής σε άτομα που κινητοποιούνται να βελτιώσουν την στοματική τους υγιεινή και δίαιτα. Επίσης η θεωρία έδινε εξήγηση για την ελάττωση της τερηδόνας στις χώρες που εφάρμοσαν εκπαίδευση σε στοματική υγιεινή και τη χρήση φθορίου.

Το πνευματικό κλίμα στην Αλαμπάμα δεν είχε την πολύχρονη παράδοση του Rochester, αλλά πρόσφερε την ευκαιρία συνεργασίας μεταξύ επιστημόνων και κλινικών για να καταλάβουν καλύτερα την τερηδόνα και να βρουν καινούργιους τρόπους πρόληψης και θεραπείας. Μια εικόνα, που συμβολίζει τη συνεργασία ομάδας είναι τα κάρβουνα, που όταν τα φέρεις κοντά δίνουν καλύτερη ζέση παρά όταν είναι μακριά το ένα από το άλλο. Η κατάλληλη ηγεσία, ο σεβασμός μεταξύ συνεργατών, η ανεξαρτησία της σκέψης, και η ανοιχτή, εποικοδομητική κριτική, συνέβαλαν πολύ στην επίτευξη των σκοπών της έρευνας. Τέτοιο κλίμα δεν είναι πολύ συνηθισμένο και ακόμη αποτελεί για μένα ενδιαφέρον πρόβλημα η χημεία των ανθρωπίνων σχέσεων όσον αφορά επιτεύγματα, που μπορούν να γίνουν μόνο από ομάδες ατόμων.

Μια συνθήκη, που επηρεάζει την ομάδα, είναι η εκτίμηση του επιτεύγματος από τους ιθύνοντες και η συσχέτισή του με κάποια αμοιβή, αυτό που λένε οι αμερικανοί το ραβδί και το καρότο, που κάνει το κουνέλι να προχωρήσει, να πάει να δαγκώσει το καρότο και απεχθάνεται το ραβδί. Αυτή η φιλοσοφία είναι πολύ ισχυρή στην Αμερική και αναμφίβολα συνετέλεσε στην πρόοδό της.

ΣΟΥΗΔΙΑ: Με πνεύμα για διεθνή συνεργασία αποφάσισα το 1975 να αφήσω για ένα χρόνο το Πανεπιστήμιο της Αλαμπάμα και να συνεργαστώ με ερευνητές στην Σουηδία. Οι σουηδοί, και γενικά οι σκανδιναβοί, κατάφεραν να συνδυάσουν παραγωγικότητα στη βασική επιστήμη με εξαιρετικές επιτυχίες στην κλινική εκπαίδευση και την κοινωνική υγεία. Η οδοντιατρική περίθαλψη στο Carlstad, που οργανώθηκε από τον Axelsson και Lindhe, ήταν ο αντίποδας του Guggenheim της Νέας Υόρκης. Αντί για τη χειρουργική αντιμετώπιση της τερηδόνας με τις εμφράξεις από το ένα αυτί στο άλλο, οι Axelsson και Lindhe προσέφεραν εκπαίδευση για πρόληψη. Με λαμπρές κλινικές έρευνες αυτοί οι δύο ερευνητές απέδειξαν, ότι η αφαίρεση πλάκας και το φθόριο προλαμβάνουν και σταματούν την τερηδόνα. Και επειδή η τερηδόνα μαστίζει τα παιδιά, το εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα περιελάμβανε γονείς και δασκάλους, που διδάχθηκαν τα στοιχεία πρόληψης σχετικά με τη διατροφή, την αφαίρεση οδοντικής πλάκας και τη χρήση φθορίου. Το αποτέλεσμα ήταν, σχεδόν ολική εξαφάνιση τερηδόνας και σταμάτημα των μικρών βλαβών.

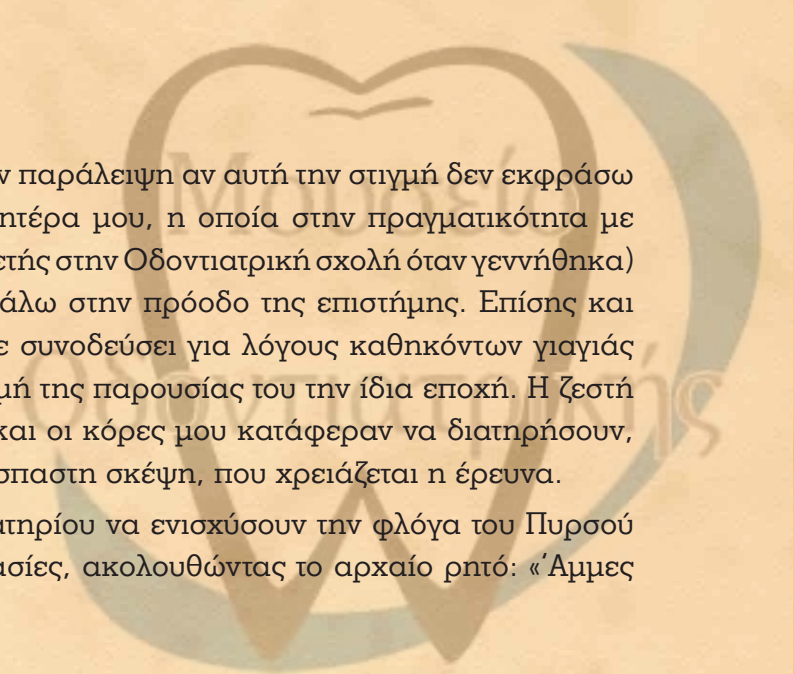

Από την εκδήλωση προς τιμήν του Θ.Κουλουρίδη και της Χορηγίας από την P&G Hellas στα πλαίσια του Συνεδρίου της IAPD στην Αθήνα το 2011.

Ένα στοιχείο πολύ φανερό στο Carlstad ήταν η επίδραση ενθουσιασμού στη μελέτη, που μπορεί να την ονομάσει κανείς μολυσματική. Άρχισε από τον, AxeIson που είχε προσωπικότητα σταυροφόρου και μεταδόθηκε στις νοσοκόμες του σχολείου, γονείς και δασκάλους, σαν φωτιά, που κράτησε δύο χρόνια την εποχή που ήμουν στην Σουηδία και ακόμη συνεχίζεται με άριστα αποτελέσματα σε παιδιά και ενήλικους. Η μελέτη του Carlstad ήταν ένα επιτυχημένο παράδειγμα σοσιαλιστικού συστήματος, που οι άνθρωποι πήραν φωτιά όχι λόγω χρηματικής αμοιβής αλλά γιατί ένιωσαν, ότι η συμβολή τους θα βοηθούσε την κοινωνία. Πάλι η περιέργειά μου ερεθίστηκε με το να βλέπω τη χημεία ανθρωπίνων σχέσεων να παράγει αξιόλογο κατόρθωμα. Δεν έχω καμιά αμφιβολία πως στην εκπαίδευση ο καλά διοικητούμενος ενθουσιασμός, θα δημιουργήσει άριστα αποτελέσματα στην καταπολέμηση των ναρκωτικών, της εγκληματικότητας, του AIDS, της ανεργίας, που πλήττουν σοβαρά τις Ηνωμένες Πολιτείες και τ' άλλα κράτη του κόσμου.

Ένα λαμπρό παράδειγμα, εδώ και πέντε χρόνια, ήταν μια δασκάλα στο Σικάγο, που έκανε θαύματα εκπαιδύοντας παιδιά από τη μαύρη φυλή σε μια παλιογειτονιά, εστία εγκληματικότητας και ναρκωτικών. Όταν της προτείνανε να γίνει υπουργός Παιδείας με μεγαλύτερο μισθό και αίγλη, η απάντηση ήταν πως ο ρόλος της βοηθώντας αυτά τα παιδιά της έδινε μεγαλύτερη ικανοποίηση από την αίγλη του υπουργικού τίτλου. Πάλι η χημεία ανθρωπίνων σχέσεων με αναπάντεχα αποτελέσματα. Νομίζω, πως αν και σε πολύ μεγάλη κλίμακα, ήταν ανάλογη η χημεία, που δημιούργησε τον χρυσό αιώνα του Περικλή, την εξάπλωση του Βουδισμού, του Χριστιανισμού και του Ισλάμ σε διάφορες εποχές, όπως και τον ελληνικό θρίαμβο στην Αλβανία, που με συγκίνησε στην εφηβική μου ηλικία. Είμαι σίγουρος πως η καταλυτική συμβολή μερικών ατόμων είναι απαραίτητη για τέτοιες ανθρώπινες χημικές αντιδράσεις.

Πριν να με πιάσει και μένα η φλόγα του ενθουσιασμού που μπορεί να εκφυλισθεί σε φλυαρία, εκφράζω βαθιά ευγνωμοσύνη για την τιμή που μου έκανε η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Αθηνών και σε όλους εσάς

που με τιμήσατε με την παρουσία σας. Θα ήταν παράλειψη αν αυτή την στιγμή δεν εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στη μακαρίτισσα τη μητέρα μου, η οποία στην πραγματικότητα με εκύψε σε αυτό το Πανεπιστήμιο (ήταν δευτεροετής στην Οδοντιατρική σχολή όταν γεννήθηκα) και με γαλούχησε με την φιλοδοξία να συμβάλω στην πρόοδο της επιστήμης. Επίσης και στην σύζυγό μου, η οποία δεν μπόρεσε να με συνοδεύσει για λόγους καθηκόντων γιαγιάς στον πρώτο εγγονό μας, που μας έκανε την τιμή της παρουσίας του την ίδια εποχή. Η ζεστή ατμόσφαιρα του σπιτιού, που η σύζυγός μου και οι κόρες μου κατάφεραν να διατηρήσουν, απετέλεσαν πρόσφορο έδαφος για την απερίσπαστη σκέψη, που χρειάζεται η έρευνα.

Τελειώνοντας εύχομαι στους νέους του ακροατηρίου να ενισχύσουν την φλόγα του Πυρσού του Πανεπιστημίου μας σε δημιουργικές εργασίες, ακολουθώντας το αρχαίο ρητό: «Άμμες δέ γ' εσόμεθα πολλώ κάρρονες».